

WIADOMOŚCI TARNOWSKIE

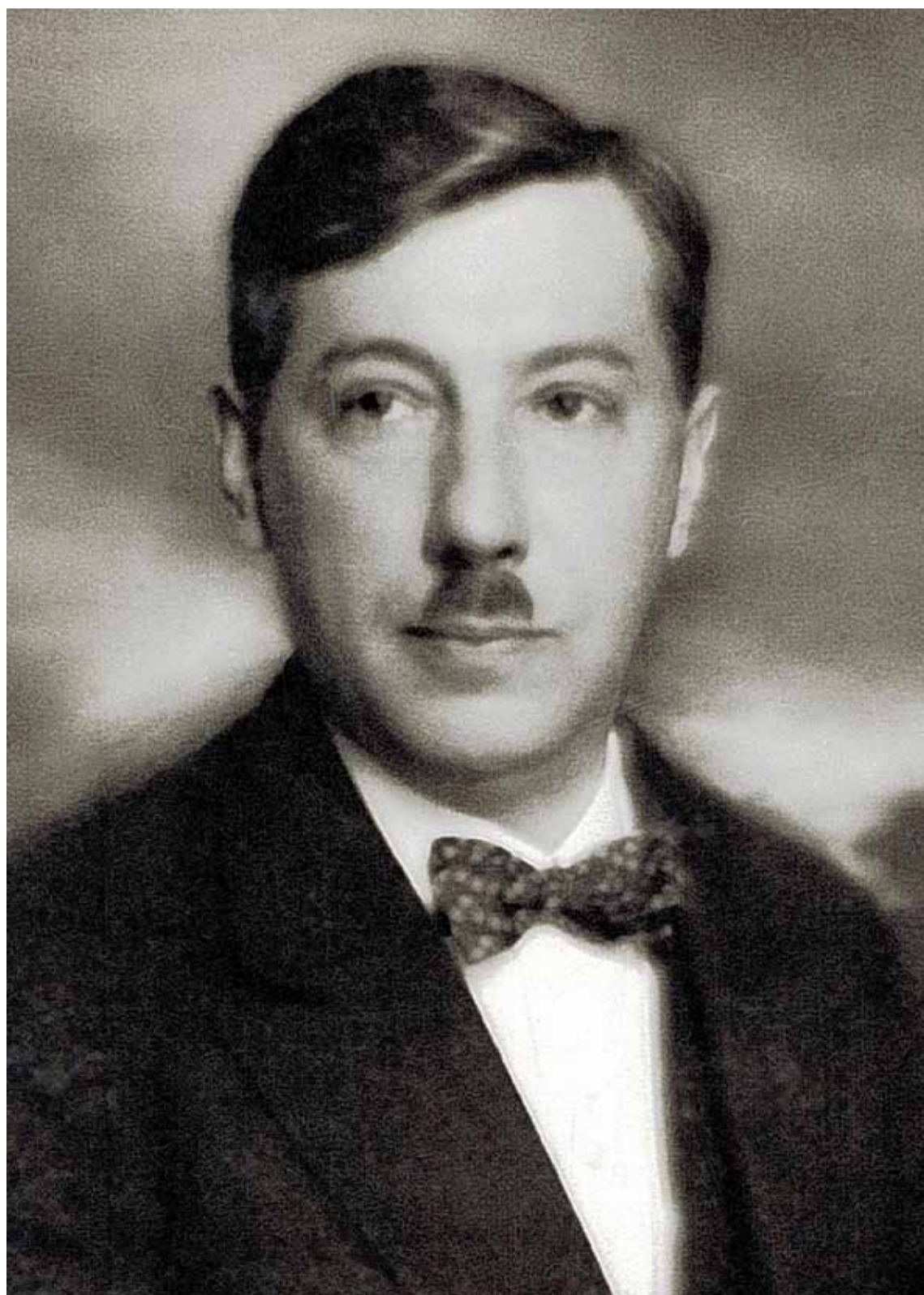
Ilustrowany tygodnik polityczny, gospodarczy, społeczny i informacyjny.

Rok XIV.

Tarnów, grudzień 2018

Nr. 58

130. rocznica urodzin Eugeniusza Kwiatkowskiego

Eugeniusz Kwiatkowski (30 grudnia 1888 - 22 sierpnia 1974). Studiował na wydziale chemii technicznej Politechniki Lwowskiej, studia ukończył w Monachium. W latach 1916-19 służył w Legionach Polskich, potem do roku 1921, w Wojsku Polskim. W latach 1926-30 był ministrem przemysłu i handlu, 1931-35 - dyrektorem Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie i Mościcach, w latach 1935-39 wicepremierem i ministrem skarbu. W 1913 roku ożenił się z Leokadią Glazer, mieli dwie córki, Annę i Ewę oraz syna Jana (1914-1939), który poległ w kampanii wrześniowej.

Wygrać bitwę w stu przeciwko tysiącom, zebrać garść ludzi i dać im zadanie niesłychanie szybkiej rozbudowy Gdyni, zorganizować Powszechną Wystawę Krajową w sposób znakomity, rozwiązać wzorowo problem techniczny choćby najbardziej skomplikowany – to egzamin do złożenia przez nas z odznaczeniem.

Ale już wygrać wojnę, zorganizować wszystkie siły do walki z kryzysem gospodarczym, zorganizować dobrowolnie i świadomie ustrój państwowy, który na całe przyszłe generacje mógłby zapewnić największą siłę obronną państwa i jego całości, który by systematycznie mnożył siły gospodarcze nie jednej warstwy, ale całego społeczeństwa, a nawet wykonać we wszystkich szczegółach np. prawo przemysłowe w imię dobra całego społeczeństwa – to już zadania, które tylko z największą trudnością posuwają się naprzód...

W Polsce nowej i niepodległej podejmowaliśmy odbudowę powojennego życia gospodarczego w warunkach nieporównanie trudniejszych niż jakiegokolwiek inne państwo. Moment naszej bezwładności był niezwykle wielki, a motory rozwoju słabe.

Rozpoczynaliśmy nasz rachunek życiowy bez pieniędzy i przy nieprawdopodobnym chaosie walutowym, bez administracji, bez szkół, bez wojska, bez kolei i bez poczt, bez ustalonych granic i bez pokoju, bez kredytu i bez odszkodowań, w obliczu katastrofalnej ruiny rolnictwa, przemysłu, handlu i rzemiosła.

Grinialowski

Mazur
E. Kwiatkowski 1907

WE LWOWIE-
PIEKARSKA 11.

Kalendarium życia Eugeniusza Kwiatkowskiego

- 30 grudnia 1888** – w Krakowie przychodzi na świat Eugeniusz Kwiatkowski, syn Jana Kwiatkowskiego i Wincentyny Maszczyńskiej
- 1900** – przeprowadzka rodziny Kwiatkowskich do majątku Czernichowce pod Zbarazem
- 1902** – w wieku 61 lat umiera Jan Kwiatkowski
- 27 maja 1907** – Eugeniusz Kwiatkowski uzyskuje świadectwo maturalne
- 9 października 1907** – rozpoczęcie studiów na Wydziale Chemii Technicznej Politechniki Lwowskiej
- 21 marca 1910** – rozpoczęcie studiów na Politechnice w Monachium
- 3 sierpnia 1912** – uzyskanie dyplomu inżyniera chemika
- 27 września 1913** – ślub z Leokadią Glazer
- październik 1913** – rozpoczęcie pracy w gazowni lubelskiej
- sierpień 1914** – udział w tworzeniu Legionu Wschodniego we Lwowie
- 3 kwietnia 1916** – zaprzysiężenie w Legionach
- 11 listopada 1918** – udział w rozbrojeniu garnizonu niemieckiego w Łukowie
- 1 kwietnia 1919** – rozpoczęcie pracy w Głównym Urzędzie Zaopatrzenia Armii
- kwiecień 1920 – publikacja „Znaczenie i próby organizacji przemysłu chemicznego w Polsce”
- 31 lipca 1921** – odejście z wojska w stopniu porucznika
- październik 1921** – rozpoczęcie wykładów na Politechnice Warszawskiej, praca w zarządzie Państwowej Fabryki Destylacji Drewna w Hajnówce
- kwiecień 1923** – objęcie stanowiska dyrektora technicznego Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie
- 8 czerwca 1926** – powołanie na stanowisko ministra przemysłu i handlu

Po pierwsze przyzwoitość

Mówiono, że był wyjątkowo skromny, lojalny i przyzwoity. Nie reagował na zaczepki, oszczerstwa, prowokacje i do samego końca pozostał bezwzględnie uczciwy wobec przyjaciół i wrogów, a przede wszystkim wobec samego siebie.

Przyszły dyrektor, minister i wicepremier urodził się 30 grudnia 1888 r. w Krakowie. Był jednym z czwórki dzieci Jana Kwiatkowskiego (1841-1902) i Wincentyny Maszczyńskiej (1864-1952). W roku 1890 po śmierci brata Jan Kwiatkowski został właścicielem majątku Czernichowce w pobliżu Zbaraza.

Ojciec przyszłego wicepremiera zmarł w roku 1902 w wieku zaledwie 61 lat. Eugeniusz miał wówczas lat 14. W wieku lat 10 rozpoczął naukę w Gimnazjum im. Franciszka Józefa we Lwowie. Później chłopiec trafił do Zakładu Naukowo-Wychowawczego Ojców Jezuitów w Chyrowie koło Przemyśla. Później krótko uczył się jeszcze w Złoczowie, by w roku 1902 powrócić do Chyrowa, gdzie pozostał do zdania matury.

W maju 1907 r. Eugeniusz Kwiatkowski uzyskał świadectwo maturalne i po kilkumiesięcznym odpoczynku od nauki rozpoczął studia na Wydziale Chemii Technicznej Politechniki Lwowskiej.

Już na początku studiów został członkiem Związku Młodzieży Polskiej „Zet”, organizacji powołanej w 1887 r. pod egidą Ligi Polskiej. Studenckie zaangażowanie w działalność polityczną skutkowało kłopotami w nauce. Pierwszy państwowy egzamin wymagany w programie ówczesnych studiów zdał z rocznym opóźnieniem. Zaraz po nim wyjechał, znowu za namową matki, na dalsze studia do Monachium. Decyzja okazała się zbawienna w skutkach. Przez kolejne dwa lata nie tylko pilnie studiował, ale i uczestniczył w życiu monachijskiej Polonii, współtworząc nawet w tamtym środowisku komórkę „Zarzewia”.

Mając 24 lata, 3 sierpnia 1912 r. Eugeniusz Kwiatkowski uzyskał dyplom inżyniera chemika. Z dyplomem wrócił do Polski, by odbyć kilkumiesięczną praktykę w łódzkiej gazowni. Po jej zakończeniu jeszcze na jeden semestr pojechał do Monachium. Tam odbył specjalistyczne studia z zakresu barwników syntetycznych i ostatecznie zakończył okres nauki. Była połowa 1913 r.

Po rozstaniu z Monachium i politechniką, młody inżynier udał się do Łodzi na kolejną praktykę. Wkrótce jednak pojawił się znowu we Lwowie, gdzie pracował krótko w tamtejszej miejskiej gazowni. We Lwowie też, we wrześniu 1913 r. odbył się ślub Eugeniusza Kwiatkowskiego i Leokadii Glazer. Żonaty już Kwiatkowski przyjął propozycję pracy na stanowisku inżyniera ruchu w prywatnej gazowni w Lublinie.

Pierwszy lobbysta

Po odejściu z rządu Eugeniusz Kwiatkowski został 1 lutego 1931 r. dyrektorem Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Mościcach. Rodzina Kwiatkowskich przyjechała do Mościc na początku 1931 r.

Anonimowy dziennikarz „Hasta” 20 lutego 1931 r. nie tylko odnotował przeprowadzkę Kwiatkowskiego do Mościc, ale i przeprowadził małe dziennikarskie śledztwo: - *W ubiegłym tygodniu przybył do Mościc p. minister Kwiatkowski i objął urządowanie jako naczelny dyrektor tej wielkiej inwestycji. Jak się dowiadujemy p. minister ma zamiar przeprowadzić w najbliższym czasie reorganizację administracji mając na celu jak najdalej idące oszczędności...*

Rzeczywiście sytuacja fabryki była tak napięta, że niemal na włosku wisiła decyzja jej zamknięcia. W okresie największych kłopotów z utrzymaniem produkcji i zbytem towaru, Eugeniusz Kwiatkowski był nie tylko dyrektorem fabryki kierującym jej pracą, ale też swoistym rzecznikiem i menedżerem. Zabiegał o to, aby na zakup nawozów można było uzyskać specjalne kredyty, osobiście wyjeżdżał do różnych regionów Polski, łącznie z odległą Wileńszczyzną, by wygłaszać odczyty i prowadzić kampanie edukacyjne na temat efektywności nawozów sztucznych. Do podtarnowskich wsi samochód fabryczny rozwził małe partie próbek nawozów, które trafiały do rolników za darmo po to, by przekonani o skuteczności ich stosowania w kolejnych latach kupowali je, choćby na kredyt.

Po drugie - praca od podstaw

Rola Kwiatkowskiego jako organizatora życia gospodarczego i przemysłowego rozpoczęła się w styczniu 1923 roku, gdy powołany został na dyrektora technicznego Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie. Dyrektorem naczelnym fabryki był wówczas profesor Ignacy Mościcki.

Rozwój produkcji i kondycja zakładów w Chorzowie, to była wówczas dla Polski sprawa najwyższego znaczenia. Miasto znalazło się w granicach Rzeczypospolitej w roku 1922. Propaganda niemiecka głosiła tezę, że Polacy nie będą w stanie zorganizować i uruchomić tak dużego zakładu, a tym bardziej eksploatować go na dłuższą metę. Niemcy zdemontowali część maszyn i urządzeń, zniszczyli plany fabryki oraz wycofali swoich robotników i inżynierów.

Ich przewidywania zupełnie się nie sprawdziły. Mościcki nie tylko uruchomił poniemieckie zakłady, ale na bazie własnych doświadczeń i wynalazków dokonywał ulepszeń konstrukcyjnych, a Kwiatkowski, jako dyrektor techniczny, stworzył strukturę organizacyjną fabryki.

Wyzwania stojące przed kierownictwem chorzowskiej fabryki były tym większe i trudniejsze, że przypadły na jeden z najbardziej skomplikowanych okresów w życiu gospodarczym Polski. Rok 1923 był czasem złej koniunktury, hiperinflacji i kryzysu gospodarczego, którego stopniowe zahamowanie przyniosła dopiero reforma walutowa Władysława Grabskiego. W Chorzowie tymczasem produkcja i sprzedaż rosły, a w roku 1925 fabryka osiągnęła wskaźniki równe tym, jakie osiągnano za czasów niemieckich.

Zamach stanu w maju 1926 r. przyniósł kolejne zmiany w życiu i profesora Mościckiego i Eugeniusza Kwiatkowskiego. Józef Piłsudski zaproponował kandydaturę Ignacego Mościc-

kiego na stanowisko Prezydenta Rzeczypospolitej. 4 czerwca 1926 r. Ignacy Mościcki został zaprzysiężony na Zamku Królewskim w Warszawie. Po zaprzysiężeniu premier Bartel uznał za stosowne podać się do dymisji wraz z całym rządem. Nowy prezydent powierzył ustępującemu premierowi misję formowania rządu i 8 czerwca Kazimierz Bartel przedstawił skład swojego drugiego gabinetu. W gronie jego 13 członków znalazł się Eugeniusz Kwiatkowski jako minister przemysłu i handlu. Kiedy zasiadał po raz pierwszy w ministerialnym fotelu miał 38 lat. Był wówczas najmłodszym członkiem rządu, piśsudczykiem, ale i politykiem bezpartyjnym w ekipie, w której niewiele osób interesowało się i rozumiało problemy gospodarki.

Ekonomicznie korzystnym zabiegiem okazało się połączenie fabryk w Mościcach i Chorzowie. Fuzja nastąpiła w 1933 r., a Eugeniusz Kwiatkowski został 1 sierpnia tegoż roku powołany na stanowisko dyrektora naczelnego nowo powstałego przedsiębiorstwa. Dyrektor naczelnny urzędował w Mościcach, dyrektor handlowy zaś w Chorzowie. Obie fabryki miały osobnych dyrektorów techniczno-administracyjnych, niezbędne narady i spotkania odbywały się raz w jednym, raz w drugim mieście.

Podsumowując pracę Eugeniusza Kwiatkowskiego w Mościcach podkreślić trzeba, że mimo głębokiego kryzysu, fabryka cały czas pracowała. Co prawda nie „pełną parą” i przy obniżonych poborach pracowników, ale też bez drastycznej redukcji zatrudnienia, bez dotacji z budżetu i zadłużania się.

Byli podwładni dobrze wspominali współpracę z Eugeniuszem Kwiatkowskim, który stawiał wysokie wymagania i potrafił je egzekwować, ale też cieszył się autorytetem i zaufaniem.

5 grudnia 1930 – powołanie drugiego rządu Walerego Sławka; ministrem przemysłu i handlu zostaje Aleksander Prystor

1 lutego 1931 – powołanie na stanowisko dyrektora Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Mościcach

1 sierpnia 1933 – nominacja na dyrektora naczelnego Zjednoczonych Fabryk Związków Azotowych w Mościcach i w Chorzowie

13 października 1935 – nominacja na stanowisko wicepremiera i ministra skarbu

15 października 1935 – przemówienie radiowe Kwiatkowskiego, prezentacja założeń polityki gospodarczej

10 czerwca 1936 – prezentacja pierwszego wariantu czteroletniego planu inwestycji publicznych

2 grudnia 1938 – przedstawienie w Sejmie długofalowego programu rozwoju gospodarczego na lata 1939-1954

7 września 1939 – opuszczenie przez Eugeniusza Kwiatkowskiego Warszawy

17 września 1939 – przekroczenie granicy polsko-rumuńskiej

18 września 1939 – internowanie w Slanic

3 października 1939 – przeniesienie do miejscowości Baile-Herculane

marzec 1941 – przeniesienie z Baile-Herculane do Baile-Govora

maj 1944 – przeprowadzka do Craiovej

8 lipca 1945 – powrót do Warszawy

12 września 1945 – powstanie Delegatury Rządu dla Spraw Wybrzeża i powołanie Eugeniusza Kwiatkowskiego na stanowisko delegata rządu

19 stycznia 1947 – wybory do Sejmu Ustawodawczego

4 lutego 1947 – pierwsze posiedzenie Sejmu

29 stycznia 1948 – pismo premiera Cyrankiewicza w sprawie zwolnienia Eugeniusza Kwiatkowskiego ze stanowiska delegata rządu

30 kwietnia 1948 – odejście ze stanowiska delegata rządu dla spraw wybrzeża

grudzień 1948 – przymusowa przeprowadzka do Krakowa

1 sierpnia 1952 – rozwiązanie Sejmu Ustawodawczego, zakończenie parlamentarnej działalności

5 sierpnia 1952 – przystąpienie do Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów

wrzesień 1957 – odmowa objęcia Katedry Chemii Technicznej na Politechnice Gdańskiej

12 czerwca 1972 – złota odznaka dla Eugeniusza Kwiatkowskiego Zasłużony Pracownik Morza

21 lipca 1972 – odznaczenie Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski

17 sierpnia 1974 – doktorat honoris causa Uniwersytetu Gdańskiego

22 sierpnia 1974 – śmierć w Krakowie

11 listopada 1996 – pośmiertne odznaczenie Orderem Orła Białego

24 stycznia 2002 – uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie ustanowienia roku 2002 Rokiem Eugeniusza Kwiatkowskiego

Dom dyrektora Zakładów Azotowych w Mościcach przy ulicy Jarzębinowej

Czas przełomu

14 lutego 1927 r., w Tarnowie ukazało się wydanie nadzwyczajne lokalnego tygodnika „Hasło”. Z pierwszej strony krzychał wydrukowany wielką czcionką tytuł „Fabryki chorzowskie będą w Tarnowie!”. Do lektury zachęcały śródtytuły: „Tarnów wielkim miastem przemysłowym”, „Nadzwyczajne posiedzenie Rady Miejskiej”, „Problem bezrobotnych znika z horyzontu”. W niewielkiej notatce zatytułowanej „Reprezentanci p. prezydenta Mościckiego w naszym mieście” anonimowy autor pisał: - *Dziś rano przybyli do naszego miasta reprezentanci p. Prez. Mościckiego, aby konferować z Radą Miejską oraz X Sanguszką, aby ostatecznie powziąć decyzję. Delegacja oglądała tereny pod budowę fabryki i lotniska...*

Rada Miejska nie tylko zebrała się na nadzwyczajnej sesji, ale też podjęła ważną uchwałę: - Rada Miejska uznaje, że wybudowanie w pobliżu Tarnowa na terenie Świerczkowa i Dąbrówki Infulackiej nowej Państwowej Fabryki Związków Azotowych leży w wybitnym interesie miasta Tarnowa...

Ostateczną decyzję o budowie fabryki podjęto 12 marca 1927 r. Ministerstwo Przemysłu i Handlu powołało Biuro Budowy Państwowej Fabryki Związków Azotowych. Zespołem kierował dr inż. Tadeusz Zwistocki, siedziba biura mieściła się w Warszawie. Koszt budowy fabryki oszacowano na 10-15 milionów dolarów amerykańskich.

Lokalizacja zakładów nie była sprawą przypadku. Miały one stanąć w widłach Białej i Dunajca, gdyż sąsiedztwo rzek zapewniało możliwość prowadzenia gospodarki energetycznej i wodnej, równie blisko znajdowała się linia kolejowa Kraków-Lwów, wreszcie mieszkańcy okolicznych wiosek mieli w nowej fabryce uzyskać miejsca pracy. Nie bez znaczenia była również przychylność władz Tarnowa, które słusznie wiązały z nową inwestycją nadzieje na rozwój miasta.

W październiku 1935 r. załoga fabryki i mieszkańcy Mościc żegnali swojego dyrektora. Po raz ostatni Eugeniusz Kwiatkowski wystąpił w Mościcach w roli gospodarza 19 października 1935 r. Pełniący już od kilku dni formalnie funkcję wicepremiera oficjalnie pożegnał się ze współpracownikami z Mościc. Funkcję w polskim rządzie wcześniej nie istniejącą – wicepremiera i ministra skarbu, objął Eugeniusz Kwiatkowski 13 października 1935 r.

W niedzielę w Sali Lustrzanej przy ulicy Wałowej odbyło się pożegnanie z udziałem m.in. starosty, burmistrza i biskupa, który jako pierwszy wygłosił pożegnalne przemówienie. Tego samego dnia o godzinie 16.00 na dworcu kolejowym Kwiatkowskiego żegnały tłumy tarnowian.

- ...*Na obszarze, który jeszcze dwa lata temu przedstawiał szmat pola pokrytego jednostajnie śnieżną powłoką, dziś pracuje olbrzymi kompleks budynków i instalacji fabrycznych spiętrzonych i skomplikowanych, przecięty ulicami, siecią przewodów elektrycznych, parowych, wodnych, gazowych, kanalizacyjnych, wypełniony twórczą pracą ludzi i maszyn produkujących w wielkich ilościach najbardziej wartościowe produkty azotowe, podstawę życia roślin i rozwoju rolnictwa, stworzone z dwu pozornie najmniej wartościowych surowców dostępnych w najbardziej nieograniczonych ilościach na ziemi: wody i powietrza.*

Nigdy w przeszłości, ani teraźniejszości nie było postawione w Polsce przed grupą ludzi zadanie tak trudne, tak skomplikowane, tak nowe, tak wielkie do zrealizowania w tak krótkim okresie czasu. Zarówno technika tej produkcji, jak i metoda i aparatura nie posiadają analogii, ani w fabryce chorzowskiej, ani nawet w odniesieniu do szeregu konstrukcji i metod w jakiegokolwiek innej fabryce azotowej na świecie. Część urządzeń nie tylko musiała być oryginalnie konstruowana i tworzona, ale zarazem musiała być włączona w organizm całości z innymi działami fabrykacji, bądź to opierającymi się o obce patenty, bądź też dostarczonymi przez wytwórnie zagraniczne. Cała praca twórcza zaś została dokonana przez siły polskie...

List ministra E. Kwiatkowskiego w okolicznościowym wydawnictwie z okazji uruchomienia fabryki w Mościcach

Rodzinie
śp. Eugeniusza Kwiatkowskiego,
wybitnego Twórcy Gdyni i COP – przesyłam wyrazy głębokiego
współczucia, po odejściu do Ojca
Niebieskiego tak zasłużonego dla Polski Człowieka.
Miałem możliwość przez szereg dni przebywać
z Ministrem Kwiatkowskim w Łucku, w mieszkaniu Księdza Dra
Kukuruzińskiego i bliżej poznać szlachetnego męża stanu.

Dobry Bóg nagrodzi Jego enoty chrześcijańskie
i obywatelskie. Niech ta pewnośc będzie pociechą dla całej Rodziny,
której z serea błogosławie.

List Kondolencyjny Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Prymasa Polski do rodziny Eugeniusza Kwiatkowskiego.

29 sierpnia 1974